

צמצום חזית

נטע פטריק*

א. מבוא. ב. בתי המשפט הצבאיים. ג. זכות הגישה לערכאות במשפט זכויות האדם הבין-לאומי.

"קשיים כאלה לא צפה האיש מן הכפר. הלא הגישה אל החוק אמורה להיות חופשית לכל אדם ובכל עת, הוא מהרהר"¹

א. מבוא

תארו לעצמכם שמוגש נגדכם כתב אישום אותו אינכם יכולים לקרוא או להבין משום שהוא כתוב בשפה אותה אינכם דוברים. תארו לכם שהמשפט שלכם נערך כולו בשפה שאינה מובנת לכם (אולם התובע/ת והשופטים דוברים אותה כשפת אם) והנעשה בחדר הדיונים מתורגם לכם סימולטנית בתרגום שלעתים חסר ואינו מדויק. ולסיום, תארו לכם שאת הכרעת הדין המרשיעה אתכם בביצוע עבירה, אינכם יכולים לקרוא משום שהיא כתובה בשפה שאותה אתם (ולעתים גם עורכי דינכם) לא קוראים. מצב זה מתרחש מידי יום במערכת המשפט הצבאית אשר תחת ידה מתנהלים עשרות אלפי הליכים פליליים כנגד פלסטינים תושבי השטחים מידי שנה.² על אף שמערכת זו שופטת אנשים ששפתם ערבית, הרי שהדיונים בה, הפרוטוקולים המלווים אותם, הראיות בתיק והכרעות הדין הינם כולם בעברית.

בג"ץ אלעארג'³, אשר הוגש על ידי עורכי דין פלסטינים הנוהגים לייצג נאשמים תושבי השטחים במערכת המשפט הצבאית הפועלת בשטחים⁴ ביקש לשנות מצב זה. בית המשפט העליון התבקש להורות על כך שמערכת

* מנחת הקליניקה לזכויות אדם בינלאומיות בפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית בירושלים, בעבר נמנתה על הצוות המשפטי של ארגון "יש דין".

1 פרנץ קפקא **המשפט** 205 (אברהם כרמל תירגם, 1992).

2 למשל, בין השנים 2002–2006 הגישה התביעה הצבאית בבתי המשפט הצבאיים למעלה מ-43,000 כתבי אישום. ראו: יש דין **משפטים בחצר האחורית: מימוש זכויות ההליך ההוגן בבתי המשפט הצבאיים בשטחים** 9 (2007).

3 בג"ץ 2775/11 אלעארג' נ' אלוף פיקוד המרכז, פס' 1 (פורסם בנבו, 3.2.2013).

4 כיום מדובר על שני בתי משפט צבאיים: בית המשפט הצבאי שומרון הפועל במחנה צבאי ליד הכפר סאלם ובית המשפט הצבאי יהודה הפועל במחנה הצבאי עופר שליד העיר רמאללה. ראו: יש דין, לעיל ה"ש 2, בעמ' 29.

בתי המשפט הצבאיים תהיה אחראית לתרגם את כלל המסמכים המשפטיים הנוגעים להליכים המשפטיים שנידונים בפניה (כתבי אישום, ראיות, פרוטוקולי דיון והכרעות דין) וכי חובת תרגום זו תעוגן בתחיקת הביטחון אשר מכוחה הם פועלים. במהלך ההתדיינות בבג"ץ זנחו העותרים את הבקשה כי בית המשפט העליון יורה על חיוב בתרגום של כל המסמכים הנוגעים לתיקים והעתירה התמקדה בדרישה לתרגם כתבי אישום והכרעות דין לשפה הערבית.

בעקבות העתירה הודיעו המשיבים כי תוקן הצו בדבר הוראות ביטחון ונקבעה בו חובת תרגום של כתבי אישום המוגשים במערכת המשפט הצבאית בשטחים.⁵ עיקר פסק הדין, המונה שמונה פסקאות קצרות, הוקדש אפוא לתיאור ההליכים ולדחיית העתירה בנוגע לדרישת תרגום של הכרעות הדין. הסיבה שניתנה מפי שופטי בית המשפט העליון לדחיית חלק זה של העתירה הייתה פורמליסטית לחלוטין – ונאמר כי הטענות שהועלו בהקשר זה על ידי העותרים לא נטענו בהרחבה דיה בעתירה עצמה אלא בדיון שהתקיים לאחר מכן ובהודעה שהוגשה מטעמם. לפיכך קיבל בית המשפט את טענת המשיבים כי הייתה בכך משום הרחבת חזית פסולה, ובלשונה של המשנה לנשיא נאור:

"מקובלת עליי עמדת המשיבים שיש בכך משום הרחבת חזית. מכל מקום, אני סבורה כי שאלת הצורך בתרגום הכרעות הדין לצורך שימוש בהן כתקדים לא התלבנה בפנינו במלואה, ולא עומדים לפנינו מכלול הנתונים העובדתיים והטענות המשפטיות הדרושים להכרעה בה".⁶

העותרים השיגו שינוי משמעותי בעקבות הגשת העתירה. קביעת החובה לתרגם כתבי אישום (וקביעה כי על הנאשם להשיב לאשמה רק לאחר שקיבל את כתב האישום המתורגם) אינה דבר של מה בכך במערכת אשר בה כתבי האישום הוגשו בעברית בלבד במשך למעלה מ-45 שנים.⁷ בד בבד, יש להצר על כך שבית המשפט העליון בחר לדחות את חלקה השני של העתירה בנימוקים פורמליסטיים תוך עריכת הפרדה מלאכותית ולא משכנעת בין הטענות המשפטיות שהועלו על ידי העותרים בעתירתם (חובת תרגום הכרעות דין לשם הגנה על נאשם ספציפי) לבין טענות אשר נטענו בעתירה בקצרה והורחבו בהמשך (באשר לחובת תרגום כללית של הכרעות דין, יצירת מעין מאגר מידע של הכרעות דין). כך מנימוקי הדחייה על פי המשנה לנשיא נאור:

"עיון בעתירה מעלה כי בליבה עומדת הוגנות ההליך המשפטי הקונקרטי המתנהל בעניינו של כל נאשם ונאשם, ורוב הטענות מתמקדות בדרישה לתרגום כתבי אישום, פרוטוקולי הדיון ועיקרי הראיות לנאשם ספציפי. הטענה כי יש חובה לתרגם באופן כללי את הכרעות הדין של בתי המשפט

⁵ ס' 116(א) לצו בדבר הוראות בטחון [נוסח משולב] (יהודה והשומרון) (מס' 1651) (תיקון מס' 24), התש"ע-2009.

⁶ בג"ץ אלעארג', לעיל ה"ש 4, פס' 6.

⁷ לתיאור חלק מהמשמעויות הנובעות מהיעדר תרגום של כתבי אישום לערבית ראו: יש דין, לעיל ה"ש 2, בעמ' 71–73. לטענת דובר צה"ל בעבר תורגמו חלק גדול מכתבי האישום לערבית אולם משלא היה ביקוש לתרגום זה שונה הנוהל כך שיתורגמו לפי דרישה. ראו: שם, בעמ' 74.

הצבאיים, על מנת להשתמש בהן כתקדים שיסייע להגנת נאשמים אחרים נזכרה אמנם בשולי העתירה (ראו סעיפים 3 ו-1 לעתירה), אולם היא נטענה ללא כל תשתית עובדתית ובלא טענות משפטיות שיבהירו את הצורך בתרגום כאמור.⁸

נשאלת השאלה למה משמשים תקדימים משפטיים אם לא להגנה במשפטו של נאשם ספציפי. מה פשר ההפרדה שעורכת המשנה לנשיא בין תרגום בהליך ספציפי לתרגום כללי? והרי ברור שגם התרגום של כלל הכרעות הדין משמש בסופו של יום בתיקים קונקרטיים, שכן כיצד יכול לפעול סניגור להגנה על לקוחו אם אינו מודע לתקדים משפטי אשר עשוי לצדד בעמדתו?

בית המשפט נמנע מהכרעה בנושא עקרוני המהווה חלק מזכויות ההליך ההוגן (Due Process Rights) ומהזכות לגישה שוויונית לערכאות משפטיות (Access to Justice). החלטת בית המשפט העליון להימנע מהכרעה מסיבות פורמליסטיות מחזקת את הצד החזק במסגרת היחסים הלא שוויוניים ממילא הקיימים בין נאשם לתביעה במשפט הפלילי. הנאשם (כל נאשם) עומד אל מול מנגנון רב-אמצעים וידע בשעה שעל הכף מונח האיום כי תישלל חירותו. זכויות ההליך ההוגן כגון הזכות לייצוג על ידי עורך דין או הזכות לדעת את האישומים מהוות הגנות פרוצדורליות שמטרתן להבטיח כי שלילת החירות, אחד האמצעים הקיצוניים ביותר העומדים לרשות הריבון, לא תעשה מבלי שניתנה לפרט הזדמנות ממשית להתגונן בפניה. במקרה של יחסי הכוחות בין הצדדים בבתי המשפט הצבאיים מתווסף לתביעה יתרון בלתי הוגן – שפת בית המשפט היא שפת התובעים והיא חולשת על ההליך מתחילתו ועד סופו, החל מברכות בוקר טוב הפותחות את יום הדיונים, דרך תחקור העדים ותייעוד ההליכים בפרוטוקול וכלה בשיאו של ההליך המשפטי – הכרעת הדין. שפה זו היא באופן מובהק אינה שפת הנאשמים ובמרבית המקרים אף אינה שפת פרקליטיהם. לאור יחסי הכוחות הבלתי שווים הללו, היה על בית המשפט העליון לעשות הכול על מנת להבטיח כי כל המסמכים הנוגעים לתיקים (וודאי שכתבי האישום והכרעות הדין) יתורגמו תרגום מקצועי, אחראי ומהיר לערבית.

ב. בתי המשפט הצבאיים

בתי המשפט הצבאיים הפועלים בשטחים הכבושים מאז שנת 1967, מכוח תחיקת הביטחון החלה באזור, מוסמכים לשפוט בהליכים פליליים כנגד האוכלוסייה הפלסטינית המקומית. במהלך השנים הועמדו לדין במערכת משפטית זו עשרות אלפי אנשים ונכון לשנת 2007 מחצית מהאסירים שהוחזקו במתקני שירות בתי הסוהר נשפטו על ידי מערכת בתי המשפט הצבאית.⁹ במערכת משפטית זו התובעים כמו גם השופטים אשר יושבים בדין הם כולם אנשי

⁸ בג"ץ אלעארג', לעיל ה"ש 3, פס' 6.
⁹ יש דין, ה"ש 2 לעיל, בעמ' 18.

צבא, בין אם בשירות מילואים ובין אם בשירות קבע.¹⁰ הסנגורים המייצגים בבתי המשפט הצבאיים הם עורכי דין הרשומים בלשכת עורכי הדין הישראלית או עורכי דין פלסטיניים הרשומים ככאלה על פי הדין ותחיקת הביטחון.¹¹ מרבית הנאשמים אינם קוראים עברית (חלקם אף אינם דוברים אותה) וכך גם מרבית הסניגורים הפלסטינים המייצגים בבתי המשפט שלמצער אינם שולטים בה על בוריה, במידה אשר תבטיח הבנה מעמיקה של טקסט משפטי כגון כתב אישום או הכרעת דין.¹² רק אחוז קטן מהתיקים הנידונים במערכת זו מתנהלים עד תומם ומתבררים בהליך אדוורסרי בפני שופטים, למעשה, רובם המכריע מסתיים בהסדרי טיעון.¹³ עורכי דין המייצגים נאשמים במערכת בתי המשפט הצבאיים ציינו כי העדר פרסום הכרעות דין (קל וחומר העדר תרגומן לערבית) פוגע ביכולתם לערוך משא ומתן אפקטיבי עבור לקוחותיהם שכן הם מתקשים לאתר נתונים על אודות טווח ענישה שהוסכם עליו בתיקים דומים אשר הסתיימו בהסדרי טיעון.¹⁴

כפי שניתן להבין מבג"ץ אלעארג', בתי המשפט הצבאיים מספקים תרגום סימולטני לערבית של ההליכים המתנהלים בפניהם. עם זאת דוח שפרסם ארגון "יש דין" אשר סקר בהרחבה את הזכויות הדיוניות בבתי המשפט הצבאיים, מצא כי פעמים רבות התרגום לוקה בחסר וכי הוא נערך על ידי חיילים בשירות חובה אשר לא קיבלו הכשרה מספקת בעריכת תרגום משפטי. אותם מתורגמנים הם גם אלו שאמורים על פי סעיף 116 לצו בדבר הוראות בטחון לתרגם ראיות או מסמכים המוגשים לבית המשפט במהלך הדיונים.¹⁵ והם גם אלו המתרגמים את הכרעת הדין בעת הקראתה בבית המשפט עם תום ההליכים, אולם כפי שנוהג זה ממחיש, אין המערכת נוהגת לתרגם בכתב את הכרעות הדין – לא עבור הנאשם הספציפי ולא עבור כלל הנידונים בפני מערכת בתי המשפט.

ג. זכות הגישה לערכאות במשפט זכויות האדם הבין-לאומי¹⁶

החשיבות ההולכת וגוברת של זכות הגישה לערכאות משפטיות ניכרת בדיון הער הקיים בספרות סביב משמעות הזכות והיקף תחולתה.¹⁷ ביסוד זכות זו עמד במקור הצורך בחיזוק שלטון החוק והיא הוזכרה בעיקר בהקשר של

10 שם, בעמ' 35.

11 ס' 1 לצו בדבר סניגוריה לבתי משפט צבאיים (יהודה ושומרון) (מס' 400), התש"ל-1970.

12 משפטים בחצר האחורית, ה"ש 2 לעיל, בעמ' 70.

13 ראו: שם, בעמ' 95 המצטטים נתון שנמסר על ידי התובע הצבאי הראשי.

14 ראו: ראיון עם עו"ד אבו-חסן: שם, בעמ' 89.

15 שם, בעמ' 111-117.

16 הדין הבין-לאומי ההומניטרי הוא מערכת דינים העיקרית המחייבת את מדינת ישראל בפעולותיה בשטחים. משפט זכויות האדם הבין-לאומי הוא מערכת דינים נפרדת ומשלימה להוראות המשפט הבין-לאומי ההומניטרי ולדיני הכיבוש הלוחמתי בתוכו. קיימות הוראות רבות בדין ההומניטרי הבין-לאומי שנועדו להבטיח את זכויות ההליך ההוגן, אולם רשימה זו מבקשת לעסוק בנושא מהווית של דיני זכויות האדם הבין-לאומיים.

17 ראו למשל: ACCESS TO JUSTICE AS A HUMAN RIGHT (Francesco Francioni ed. 2007) (להלן: ACCESS TO JUSTICE); UNDP (JUSTICE) מגדיר את הגישה לערכאות באופן הבא: "the ability of people to seek and obtain a remedy through formal or informal institutions of justice, and in conformity with human rights standards". וראו דוח

מדינות מתפתחות. במהלך השנים, התפתחה הגדרה רחבה יותר המכירה בגישה לערכאות כזכות אדם העומדת בפני עצמה, אך בה בעת מהווה תנאי להגשמתן של זכויות אחרות כגון הזכות לחירות, הזכות למשפט הוגן והזכות לשוויון.¹⁸ זכות הגישה לערכאות טומנת בחובה רכיב פורמלי (זכות הפרט שעניינו יידון בפני ערכאה משפטית) אך חשוב ממנו הוא הרכיב המהותי המעגן את הרעיון כי הזכות לא תמומש אלא אם כן התיק ישמע ויוכרע בהתאם לסטנדרטים של הגינות וצדק.¹⁹

היבטים שונים של זכות הגישה לערכאות מוזכרים במגוון רחב של אמנות בין-לאומיות לזכויות אדם²⁰ אולם עיגונה העיקרי מצוי בהגנות המוזכרות בסעיף 14 לאמנה הבין-לאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות (International Covenant on Civil and Political Rights) (להלן – האמנה ו-ICCPR) הקובע כי:

"הכל שווים לפני בתי המשפט ובתי הדין, כל אדם זכאי לכך, כי טיעונו יישמע כיאות, בפומבי, בפני בית משפט מוסמך, בלתי תלוי וחסר פניות, שהוקם לפי החוק".

עקרון השוויון בפני בתי המשפט (Equality of Arms) המעוגן ברישא של סעיף 14 לאמנה נועד להבטיח כי הצדדים המתדיינים יזכו ליחס שווה מצד המערכת המשפטית וכי אף צד יופלה לרעה לעומת הצד שכנגד.²¹ עיקרון זה גם שולל הפליה בגישה לערכאות על רקע גזע, מגדר, שפה, דת, דעה פוליטית, מצב סוציו-אקונומי, מעמד אזרחי

U.N. Development-Programme, *Access to Justice in the Occupied Palestinian Territory* 10 (April 2009).

U.N. General Assembly, *Promotion and protection of all human rights, civil, political, economic, social and cultural rights, including the right to development: Rep. of the Special Rapporteur*, ¶ 38–39, U.N. Doc. A/HRC/8/4 (Nov. 17, 2008).

Francesco Francioni, *The Right of Access to Justice Under*, ACCESS TO JUSTICE לעיל ה"ש 17, Universal Declaration of Human Rights, G.A. Res. 217(III)A, art. 8, U.N. Doc. A/RES/217(III)A (Dec. 10, 1948); International Covenant on Civil and Political Rights, art. 2(3), 1966, 999 U.N.T.S. 171 (hereinafter: ICCPR); Convention Against Torture and other forms of Cruel, Inhuman and Degrading Treatment or Punishment, G.A. Res. 39/46 art. 13, U.N. Doc. A/RES/39/46 (Dec. 10, 1984); International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, art. 6, Jan. 4, 1969, 660 UNTS 195; Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, G.A. Res. 40/34, ¶¶ 4–7, U.N. Doc. A/RES/40/34 (Nov. 29, 1985); Vienna Declaration and Programme of Action, art. 27, Jul. 12, 1993, A/CONF. 157/23; Programme of Action of the World Conference against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance, art. 13, 160–162, 165; Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms, G.A. Res. 53/144, U.N. Doc. A/RES/53/144, art. 9 (Dec. 9, 1998); European Convention on Human Rights, art. 13, *opened for signature* Nov. 4, 1950, C.E.T.S. 005; American Convention on Human Rights, art. 7(1)(a) and 25, Nov. 22, 1969, 1144 U.N.T.S. 123; American Declaration of the Rights and Duties of Man, AG/RES. 1591 (XXVIII-O/98), Article XVIII; The African Charter on Human and Peoples' Rights, 21 ILM 58 (1982), Article 7(1)(a); and Article 9 Arab Charter on Human Rights, (reprinted in 18 Hum. Rts. L.J. 151 (1997)).

General Comment No. 32 art. 14: Right to equality before courts and tribunals and to a fair trial, (2007), U.N. doc CCPR/C/GC/32, par. 8.

וכדומה.²²

כאמור, זכות הגישה לערכאות מוגדרת כיום בצורה רחבה וכוללת התייחסות למגוון רחב של מכשולים העשויים למנוע את הגשמתה. כך למשל קיימת התייחסות למכשולים פיזיים (כגון מרחק או מגבלות תנועה), מכשולים כלכליים (כגון דמי אגרה גבוהים או העדר סיוע משפטי לנזקקים), מכשולים של חוסר ידע או שפה, ומכשולים פסיכולוגיים כדוגמאות העשויות לסכל את הגשמת הזכות. תשומת לב מיוחדת ניתנת בהקשר זה לקבוצות מוחלשות כגון מיעוטים אתניים ואנשים ממעמד סוציו-אקונומי נמוך החשופים ביתר שאת למכשולים אשר מונעים מהם להגן על זכויותיהם במערכת המשפטית. חובת המדינות החברות באמנה אינה רק בעלת פן שלילי – דהיינו לדאוג שהחוקים שלפיהם פועלת המערכת המשפטית אינם מפלים קבוצות מוחלשות אלא גם בעלת היבט חיובי – המחייבת אותן לנקוט באמצעים אשר יבטיחו כי המערכת המשפטית מבטיחה שוויון מהותי לנידונים בפניה.

סעיף 14 לאמנה מקדיש תשומת לב מיוחדת לזכויות נאשם בהליך פלילי, שכן זהו הליך משפטי אשר תוצאתו עלולה להוביל לשלילת אחת הזכויות הבסיסיות ביותר – הלא היא הזכות לחירות. כך למשל נקבע כי למדינה יש חובה ליידע נאשם על מהות ועילת האישום נגדו²³ ולתת לו די זמן ואמצעים להכנת הגנתו ולהסתייע בסניגור.²⁴ עוד נקבע כי במידה ואינו דובר את שפת בית המשפט יש להבטיח כי יוכל להעזר במתורגמן.²⁵ מחסום שפה, בעיקר כזה שסיבתו נעוצה בשונות הלאומית-תרבותית של הנאשם לעומת השופטים ביושבים בדין, עשוי לסכל את זכות שוויונית של גישה לערכאות ומכאן ההכרה בזכות למתורגמן בהליך המשפטי כזכות בסיסית.²⁶ בנוגע לחובת הפומביות של הכרעות הדין קבעה ועדת זכויות האדם של האו"ם, האמונה על פירוש הוראות האמנה, כי אפילו במקרים בהם הדיון מתנהל בדלתיים סגורות, יש לפרסם את הכרעת הדין לציבור הרחב וכי עליה לפרט את הממצאים המהותיים בתיק, הראיות והנימוק המשפטי.²⁷

באשר לתחולת הוראות סעיף 14 לאמנה על בתי המשפט הצבאיים הרי שישראל מצהירה זה שנים רבות כי דיני זכויות האדם הבין-לאומיים אינם חלים על פעולותיה שבשטחים הכבושים שכן לדידה דינים אלו מסדירים את היחסים בין מדינות לאזרחיהם. בית המשפט העליון הישראלי נמנע מלהכריע בסוגיה והשאיר אותה "בצריך עיון" אולם בשורה של פסקי דין אשר עסקו בהיבטים שונים של זכויות אדם בשטחים שתחת שלטונה של ישראל

22 שם, פס' 13.

23 ICCPR, לעיל ה"ש 19, art. 14(3)(a).

24 שם, art. 14(3)(b).

25 שם, art. 14(3)(f).

26 Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers, לעיל ה"ש 18, בעמ' 29.

27 GC 32, לעיל ה"ש 21, פס' 29 – למעט במשפטים הנוגעים לקטיגים והליכי משמורת.

הניח בית המשפט העליון לצורך הדיון כי זכויות אלו חלות.²⁸ עמדתה של מדינת ישראל באשר לתחולת משפט זכויות האדם הבין-לאומי בשטחים שתחת שליטתה נדחתה על ידי הקהילה הבין-לאומית ועל ידי גופים משפטיים בין-לאומיים.²⁹

בהערה פרשנית מספר 32 הנלווית לסעיף 14 לאמנה קבעה ועדת זכויות האדם כי זכות הגישה לבתי המשפט אינה מוגבלת לאזרחים של מדינות אשר הן צד לאמנה אלא חלה על כל הפרטים הנמצאים בטריטוריה של אותה מדינה או תחת סמכות השיפוט שלה.³⁰ הועדה התייחסה גם מפורשות לבתי משפט צבאיים המעמידים לדין אזרחים (כלומר אנשים שאינם אנשי צבא) וקבעה כי פרקטיקה זו מעוררת חששות כבדים לגבי יכולתו של בית המשפט הצבאי לפעול בשוויון, חוסר פניות ועצמאות. לפיכך, הסיקה הועדה, על מדינה המפעילה בתי משפט מסוג זה לנקוט בכל האמצעים האפשריים כדי להבטיח שמשפטים מתנהלים באופן המכבד את כל הזכויות המעוגנות בסעיף 14 לאמנה, מבלי להגביל או לשנות אותם בשום צורה.³¹

משפט זכויות האדם הבין-לאומי, מציב אפוא סטנדרט משפטי המכיר בזכות למתורגמן בהליך פלילי כזכות בסיסית ומחייב פרסום של הכרעות דין לציבור הרחב. הוא קורא למדינות להכיר במכשול השפה, בעיקר בהקשר של קבוצות מיעוט אתניות, כמכשול העשוי לסכל גישה שוויונית לערכאות שיפוטיות ומזכיר כי במערכת של בתי משפט צבאיים קיימת חובה מוגברת להבטיח שזכויות ההליך ההוגן נשמרות.

חרף הישגם של העותרים, בג"ץ אלעארג' עדיין צועד מאחורי ההתפתחויות בתחום הגנת זכויות נאשמים וזכות הגישה לערכאות, בתקופה שבה גוברת ההבנה כי פערי שפה, תרבות ומעמד כלכלי יוצרים הבדל של ממש באפשרות של פרטים שונים בחברה למצוא משפט צדק בין כותלי בתי המשפט. במקום להבטיח זכויות תרגום מרחיבות כפי שמתחייב מהאמנה ומההערה הפרשנית הנלווית לה בחר בית המשפט לטמון ראשו בחול ולטעון כי הצורך המשפטי והעובדתי בתרגום הכרעות דין לא התברר בפניו במלואו. בפני בית המשפט עמדו אפשרויות אחרות. לו חשש כי הנושא לא התברר די צורכו היה יכול לדרוש מהצדדים להגיש הודעות נוספות לענין זה בלבד.

²⁸ ראו למשל: בג"ץ 7957/04 מראעבה נ' ראש ממשלת ישראל, פ"ד ס(2) 477 (2005); בג"ץ 769/02 הועד הציבורי נגד עינויים בישראל נ' ממשלת ישראל, סב(1) 507 (2006).

²⁹ Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion, 2004 I.C.J 136, ¶ 102–113 (July 9); U.N. Human Rights Comm., Concluding Observations of the Human Rights Committee: Israel, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.93, ¶ 10 (Aug. 18, 1998); U.N. Human Rights Comm., Concluding Observations of the Human Rights Committee: Israel, CCPR/CO/78/ISR, ¶ 11 (Aug. 21, 2003); U.N. Economic, Social and Cultural Rights Comm., Concluding Observations of the Committee on Economic, Social and Cultural Rights: Israel, U.N. Doc. E/C.12/1/Add.69, ¶ 11 (Aug. 31, 2001); U.N. Economic, Social and Cultural Rights Comm., Concluding Observations of the Committee on Economic, Social and Cultural Rights: Israel, U.N. Doc. E/C.12/1/Add.90, ¶ 31 (May 23, 2003).

³⁰ GC 32, לעיל ה"ש 22, פס' 9.

³¹ שם, פס' 22.

לו חשש כי היה בטיעוני העותרים במהלך הדיון משום הרחבת חזית מאוחרת היה יכול להעניק למשיבים אפשרות תגובה נדיבה לטענות בדבר החובה הכללית לתרגם הכרעות דין. תחת זאת בחר בית המשפט לשלח את העותרים מעליו תוך הפטרת הבטחה עמומה כי דלתותיו תהיינה פתוחות בפני העותרים ככל שיהיה בכך צורך בעתיד. ספק אם העותרים, כמו גם לקוחותיהם, יאמינו כי אכן פתוחות הן. ייתכן כי בניגוד לאותו בן כפר קפקאי, את הקשיים בגישה למשפט העומדים בפניהם הם צופים גם צופים.